

5. Купчинський О. Українська церква і питання української (руської) народно-розмовної мови у другій половині XVI–XVII століттях / О. Купчинський. // Варшавські українознавчі записки. Польсько-українські зустрічі. – Варшава. – 1997. – Вип. 4–5. – С.200–218.

6. Маслов С. И. Кирилл Транквилион-Ставаровецкий и его литературная деятельность. Опыт историко-литературной монографии / С. И. Маслов. – К. : Наукова думка, 1984. – 245 с.

7. Могила П. Євангеліє учительне, або казання на кожен неділю и свята урочисті / П. Могила. – К. : Друкарня Києво-Печерської лаври, 1637. – [18], 1031 с.

8. Могила П. Казання про владу, що може зв'язувати і розв'язувати [гріхи], дану Христом Богом і сповіщену предивним ведимим чудом, яке є явним знаменням Істинної Церкви / П. Могила // Петро Могила в духовній історії України : монографія / В. М. Нічик. – К. : Український центр духовної культури, 1997. – С. 278–297.

9. Перетц В. Н. К вопросу об «Учительных Евангелиях» XVI–XVII вв. / В. Н. Перетц // Исследования и материалы по истории старинной украинской литературе XVI–XVIII веков : [статья]. – М. – Л., 1962. – С. 5–49.

10. Чепіга І. П. Початки барокового проповідництва в українському письменстві / І. П. Чепіга // Мовознавство. – 1996. – № 6. – С. 25–30.

Олейник Л. В. «Евангелие Учительное» Петра Могилы в контексте украинского проповедничества.

Анотація

В статье анализируется сборник проповедей «Евангелие Учительное» Петра Могилы, акцентируется внимание на его важности для украинской словесности I половины XVII века., указываются особенности построения текста, его художественная ценность.

Ключевые слова: барокко, проповедь, поучение, предисловие, символ, композиция.

Oliynyk L. V. «Evangelie Uchytylne» of Petro Mohyla in the context of Ukrainian preaching.

Summary

The article analyzes the collection of sermons «Evangelie Uchytylne»Petro Mohyla, emphasizes its importance for Ukrainian literature first half of XVIIth century, indicated on the features of the text, its artistic value.

In the first half XVIIth century in Ukraine actively distributed collections of sermons system. They contain dogmatic guidelines for religious practice. «Evangelie Uchytylne» - a collection of sermons on the Gospel reading on different days Sundays and holidays. Their authors / compilers were Kyrylo Trakvilion-Stavrovetskyi and Petro Mohyla. In the first - it was original sermon at the Metropolitan - the exact translation of conversations Calista.

Collection «Evangelie Uchytylne»Petro Mohyla is an accurate translation of a collection of Calista and written by the saint are only the preface. A preface reveals the author's intention, the other is an appeal to readers. These introductory articles can be considered independent sermons intended for clergy and monks. Preface consists of two parts. In the first part it appears the word "priest" determination of his rights and obligations. In the second filed Petro Mohyla reveals the essence of the genre sermon. Preface to the collection serves as a kind of guide for the clergy, which are given instructions, tips for priests. It has an educational function.

Petro Mohyla Collection closest to the Greek original, save the form and content of sermons. Interpretation of the Gospel texts in unison with the generally accepted rules of the Orthodox faith.

Key words: baroque, preaching, sermon, foreword, symbol, contexture.

УДК 811 (11 + 112.2)'72

Олійник О. О.,

викладач кафедри української та іноземних мов

Уманського національного університету садівництва

E-mail: lenauman@gmail.com

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИЙ КОМПОНЕНТ У СЕМАНТИЦІ МОВНОГО ЗНАКУ: АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ У ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВСТВІ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ

У статті розглядається поняття національно-культурного компоненту; проаналізовано наукові досягнення українських і зарубіжних лінгвістів, систематизовано теоретичні праці, розглянуто різні підходи до висвітлення цього поняття; на основі проаналізованих наукових праць сформульовано узагальнене визначення поняття національно-культурного компоненту.

Ключові слова: національно-культурний компонент, лінгвокраїнознавство, лінгвокультурологія, культурна конотація.

Постановка проблеми. Дослідження проблеми «мова і культура» проводиться у сфері етнолінгвістики, лінгвокраїнознавства, лінгвокультурології, міжкультурної комунікації. Національна своєрідність мови і культури знаходить відображення на різних рівнях мовної системи, проте найбільш яскраво вона проявляється в лексиці (конотативні реалії, представлені такими групами, як слова-символи, фольклорні, історичні, літературні, книжні алюзії, мовні алюзії, міфологізовані мовні одиниці), фразеології (афористика, пареміологія), діалектах, фольклорі.

Усупереч тому, що об'єкт вивчення для культурологічно спрямованих дисциплін є майже спільним, вони відрізняються предметом та глибиною дослідження.

Метою статті є проаналізувати різні підходи до виявлення національно-культурної специфіки мовних одиниць у лінгвокраїнознавстві та лінгвокультурології, а також різні рівні прояву національно-культурної специфіки у складі фразеологічних одиниць.

Аналіз останніх досліджень і виклад основного матеріалу. Можливість вивчення мовної одиниці як однієї із форм відображення етнічної самобутності народу, його культури були розглянуті у лінгвокраїнознавчій теорії слова, засновниками якої вважаються Е. М. Верещагін і В. Г. Костомаров, в основі континентної теорії яких лежить учення про лексичний фон [4]. План змісту лексеми складається з поняттєвих сем (семантичних фрагментів). Непоняттєві семантичні фрагменти, що фіксують додаткову, національно-специфічну інформацію, зумовлену як екстралінгвістичним досвідом нації, так і світоглядом етнокультурної спільноти, названі фоновими. Існування фонових семантичних фрагментів зумовлено тим, що мова поряд із комунікативною виконує кумулятивну функцію, є зберігачем, виразником культури.

Об'єктом вивчення лінгвокраїнознавства є мовні одиниці, що мають національно-культурну семантику, насамперед лексика та фразеологія [19, с. 113]. «Лінгвокраїнознавство вивчає значення мовної одиниці в загальному комплексі уявлень народу про позначуваний цією лексичною одиницею предмет на фоні всієї культурно-історичної спадщини» [5, с. 43].

Основним методом лінгвокраїнознавства є, на думку Г. Д. Томахіна, зіставлення денотативних, конотативних значень і лексичного фону з відповідними одиницями іншої мови. Семантичний аналіз ґрунтується на методі контрастивної семасіології як частини контрастивної лінгвістики [19, с. 114].

У фокусі дослідження лінгвокраїнознавства є не лише лексика, а й фразеологія. Проте вчення про лінгвокраїнознавчий фон при дослідженні фразеології має низку особливостей. Фразеологічна одиниця, яка належить до більш високого рівня мовної ієрархії, наділена складнішою семантичною структурою, оскільки вона інтегрує не лише поняттєві семи лексем-компонентів, а й фонові семантичні фрагменти, котрі нерідко переходять у поняттєву частину значення [1, с. 5–6]. При вивченні національно-культурного компоненту в семантиці фразеологічної одиниці треба брати до уваги те, що фразеологічна одиниця має більш складну семантичну структуру, ніж слово:

– вона інтегрує поняттєві семи лексем-компонентів і фонові семантичні фрагменти, які нерідко переходять у поняттєву частину фразеологічного значення;

– національно-специфічними можуть бути і суто фразеологічне значення виразу, й етнічно унікальна ситуація як фразеологічний денотат;

– складні взаємозв'язки між семантичними складниками значення фразеологічної одиниці (ФО). На відміну від слова, де актуальне значення злито в одне ціле з етимологічним, у фразеологізмі воно відокремлене від етимологічного і певним чином протиставлене;

– крім прямого і переносного планів, більшості фразеологізмів притаманна також фразеологічна образність. Ці асоціативні зв'язки є також компонентами фразеологічного фону.

Отже, країнознавчо орієнтована лінгвістика ставить за мету розкрити той культурний компонент значення, який слово робить реалією (денотативною або конотативною) чи відносить його до розряду фонові лексики, тобто робить мовну одиницю національно-маркованим знаком.

Лінгвокраїнознавчі концепції визначають національно-культурну семантику як таку, що сягає особливостей економіки, суспільного устрою, фольклору, літератури, всіх видів мистецтва, науки, побуту, звичаїв носіїв певної мови.

Останнім часом сформувався науковий напрям у межах антропоцентричної парадигми – лінгвокультурологія, яка дозволяє розширено тлумачити національну специфіку мовних одиниць. Теорія та практика лінгвокраїнознавства викликали активний інтерес до більш комплексного вивчення проблеми взаємодії мови та культури.

Лінгвокультурологія розвивається у межах філософської антропологічної парадигми, при якій мова розглядається в широкому екзистенційному та понятійному контексті буття людини – у тісному зв'язку зі свідомістю та мисленням людини, її духовним світом [11, с. 28].

Лінгвокультурологія системно описує факти мови та культури у їх взаємозв'язку та взаємодії, досліджує мовну картину світу. У лінгвокультурології поняття культура розглядається в аспекті її взаємодії з мовою, яка завжди втілює своєрідність народу, національне бачення світу, культура розуміється як узагальнене осмислення соціально-історичного, духовного досвіду людей [5, с. 77–78; 3, с. 48].

Взаємодія лінгвістики та культурології відбувається через текст [15, с. 19]. «Текст культури – знаковий простір будь-якого виду, у часових межах якого має місце культурно-маркована діяльність, орієнтована на характерні для неї ідеологеми, які виконують роль установок для цієї діяльності» [3, с. 48]. Таким чином, культура, закріплена в текстах, стала об'єктом дослідження лінгвокультурології.

Усупереч тому, що лінгвокультурологія відносно молодий напрям у лінгвістиці та її термінологічний апарат перебуває у стадії становлення, у межах лінгвокультурології активно розвиваються різні наукові школи.

Школа Н. І. та С. М. Толстих орієнтується на історико-етимологічний аналіз, опис культурно-етнічної своєрідності слов'янської ментальності. У межах цієї школи на культурно-національний зміст фразеологізмів звернула увагу В. М. Мокієнко. Н. Д. Арутюнова вивчала культурні концепти – ментальні сутності, які відображають у мовній формі «мову» культури. Дослідження проводяться як в історичному, так і в синхронному планах через аналіз художньо-літературних даних. Підхід В. Н. Топорова спрямований на проблеми міфологічного, символічного, архетипового в текстах художньої літератури. Для концепції Ю. С. Степанова характерна особлива увага до констант культури, концептів, що існують довгий час. Константи презентують певний постійний принцип культури, що поширюється на семіотично різні її маніфестації. В. М. Телія та її школа займаються конструюванням такого об'єкту опису, який забезпечує аналіз фразеологізмів різних типів як знаків-мікротекстів «мови» культури [13, с. 676–677; 10, с. 29].

Предметом лінгвокультурології є дослідження та опис синхронно діючих засобів та способів взаємодії мови і культури, зокрема вивчення й опис культурної семантики мовних знаків (номінативного інвентаря та текстів) у їх живому, синхронному вживанні, що відображає культурно-національну ментальність носіїв мови [15, с. 17]. Головною метою лінгвокультурології як науки є виявлення повсякденної культурно-мовної компетенції суб'єктів лінгвокультурної спільноти на основі опису культурних конотацій, співвідносних із концептуальним змістом мовних знаків різних типів і відтворюваних разом із ними процесів вживання мови [15, с. 24].

В. М. Телія визначає лінгвокультурологію як частину лінгвістики, що вивчає й описує кореспонденції мови і культури у синхронній взаємодії. При цьому дослідниця висуває такі актуальні проблеми:

1) перехід від діахронно-етимологічного аналізу національно-специфічних елементів семантики до синхронного вивчення їх вияву і закріплення у свідомості носіїв мови. Це можна здійснити шляхом психолінгвістичного експерименту;

2) необхідність вивчення взаємодії семантики мовних одиниць із культурними системами в цілому, національною ментальністю в комплексі;

3) необхідність зміщення акценту із вивчення відображення культурно значущої інформації в денотативному аспекті значення (найменування матеріальної чи концепти духовної культури) на конотативний аспект семантичної структури [16, с. 14–15].

Погоджуємося з думкою Д. О. Добровольського, що неправомірно вбачати національну специфіку мовної одиниці лише в значенні слів реалій. Учений застерігає від введення максимально широкого кола мовних явищ у поняття національної культури і пропонує два принципово різні підходи до розуміння національної специфіки [7, с. 39]:

– порівняльний підхід, коли національно-культурна специфіка певного явища однієї мови визначається відносно певного явища в іншій мові. У межах цього підходу доцільним є звернення до плану змісту фразеологічної одиниці, зокрема до актуального значення і образного складника, вивчення якого дає можливість виявити нетривіальні відмінності між мовами, які можуть бути культурно мотивованими [7, с. 40–41];

– інтроспективний підхід дасть відповідь на питання, в чому полягає національна специфіка мови очима її носіїв; уявлення носіїв мови про національну маркованість тих чи інших одиниць своєї мови, тобто сутність національної специфіки мови з погляду її носіїв.

Реалізація поставлених завдань потребує комплексного підходу до досліджуваних фактів із позицій семіотики, лінгвістики, психолінгвістики, психології, соціології, культурології та ін. із застосуванням спеціально розроблених методів [8, с. 40]. Отже, лінгвокультурологія – це дисципліна, яка інтегрує прийоми дослідження та опису, розроблені в межах етнолінгвістики і контрастивної лінгвістики.

По-різному розглядається вченими питання про вияв національно-специфічного в семантиці мовного знаку. Г. Д. Томахін висуває положення про те, що культурний компонент – це той компонент, який робить слово реалією (денотативною чи конотативною), або, у більшості випадків, відносить його до розряду «фонові лексика», тобто відображає національну своєрідність у значенні слова. Національно-культурний характер значення слова неминуче є спадщиною культурно-історичною. Виявити національно-культурні компоненти значення можливо, користуючись методом порівняння лексичних значень відповідних слів різних мов поелементно, атомарними одиницями значення, які часто називають семантичними фрагментами. Крім національних семантичних фрагментів, Г. Д. Томахін виділяє семантичні фрагменти, пов'язані з ідеологією, оцінкою явищ дійсності з різних класових позицій [18, с. 49].

У поняття «національно-культурної специфіки мови» В. Г. Гак вкладає розуміння відображення в мові позамовної культури. Звертаючись до обговорення проблеми національно-культурної специфіки фразеологізмів, В. Г. Гак пропонує розмежовувати національну специфіку ФО і культурну специфіку ФО. Національна специфіка ФО найбільш яскраво виявляється при зіставленні різних мов і зумовлюється об'єктивними й суб'єктивними чинниками. Об'єктивний чинник полягає в природних і культурних реаліях, властивих життю певного народу і неіснуючих у житті іншого. Суб'єктивний чинник полягає в довільній вибірковості, коли слова, які відображають одні й ті ж реалії, представлені відмінно у фразеології різних мов. Культурну специфіку ФО визначає її співвіднесення з елементом матеріальної або духовної культури певного суспільства, його історії, вірувань, звичаїв, природно-географічного середовища, в якому живе певний народ [6, с. 260–261].

В. М. Телія розмежовує такі культурні компоненти: культурні семи, що є частиною денотативного аспекту значення і позначають ідіоетнічні реалії (до них належать безеквівалентна лексика і соціально-марковані реалії, які є предметом розгляду лінгвокраїнознавства); культурні концепти, що є результатом ідіоетнічної концептуалізації культурно-значущих абстрактних сутностей (сумління, дружба); культурний фон – культурно-марковані асоціації, які виявляються у дискурсі; культурні конотації – інтерпретації мовних одиниць на основі асоціацій з еталонами, стереотипами та прототипами мови культури [15, с. 17; 16, с. 14–15].

Запропонований В. М. Телією термін «культурна конотація», розуміється автором як культурно-національний смисл та характер мовної одиниці. Науковець визначає базове для

лінгвокультурології поняття культурної конотації як ланку, що забезпечує діалогічну взаємодію двох семіотичних систем – мови та культури, оскільки «у колективній підсвідомій пам'яті носіїв мови зберігається інтертекстуальний зв'язок фразеологізмів із тим чи іншим кодом культури, що проявляється у здібності носіїв мови до культурної референції, яка залишає свій слід у культурній конотації. При цьому вона висуває постулати про те, що ФО мають національно-культурну своєрідність, зберігають культурно-марковані смисли у колективній підсвідомій пам'яті носіїв мови; завдяки стійкості ФО виступають у ролі констант культури; їх відтворюваність сприяє міжпоколінній трансляції культурно значущих установок» [17, с. 127].

До національно-культурного компонента входять також національні асоціації, пов'язані з певними словами, які для кожної мови є неповторними, однак ніколи не фіксуються в тлумачних та перекладних словниках. Їх поділяють на асоціації, пов'язані з внутрішньомовними чинниками, такими як внутрішня форма слова, вплив переносних значень, входження слова в певні словотвірні парадигми, звукові зближення тощо (мотиваційні асоціації), та асоціації, пов'язані з національно-культурним контекстом – у найширшому розумінні. Хоч вони належать до периферії семантичної структури значення слова, однак є дуже важливими для міжкультурного спілкування, оскільки породжують комунікативні перешкоди [9, с. 10].

Ми визначаємо національно-культурну семантику в розумінні мовного знака як сему денотативно-сигніфікативного або конотативного характеру, яка історично виникла в результаті відображення планом змісту мовної одиниці особливостей культури народу носія і перетворює певну мовну одиницю у національно-марковану.

У лінгвокраїнознавстві, так само як і в лінгвокультурології, у центрі уваги перебувають усі рівні мовної системи. Проте очевидним є той факт, що одиницям фразеологічної системи більшою мірою, ніж одиницям будь-якого іншого рівня мови притаманний національний колорит. Стереотипність, символічність, еталонність образної основи фразеологізмів, їхня комунікативна й кумулятивна функції зумовлюють їхню національно-культурну специфіку [20, с. 323–324].

З погляду дослідження культурно-національної конотації, ФО є неоднорідними: ФО, які своєю формою, лексичним складом маніфестують особливості матеріальної культури та історичний досвід народу; ФО, зміст яких виражає систему ціннісної орієнтації у світі, тобто ілюструє особливості духовної культури; ФО, що не відтворюють жодних національних особливостей культури [14, с. 303–304].

Національно-специфічний елемент семантики може простежуватися на різних рівнях плану змісту фразеологізмів:

1) у сукупному фразеологічному значенні. У цьому типі значення національно-культурний компонент виявляється найбільш яскраво, тому що в основі фразеологічного значення лежить образ. Спосіб бачення світу через мовні образи є глибоко національним і фіксується у фразеологічній системі кожної мови;

2) у значенні окремих лексичних компонентів, таких як культурно-етнічні реалії, топоніми, антропоніми, гідроніми тощо;

3) у прототипі, який відображає національно-специфічні ситуації (традиції, звичаї) [2, с. 24–26; 12, с. 62].

Висновки. Таким чином, національно-культурна специфіка мовних одиниць є предметом вивчення низки дисциплін, що досліджують різні аспекти взаємодії мови та культури: лінгвокраїнознавства, лінгвокультурології, етнолінгвістики, міжкультурної комунікації. Національно-культурна специфіка є невід'ємним складником фразеології, яка досліджується в діахронному та контрастивному аспектах у лінгвокраїнознавстві та більш широко в лінгвокультурології із застосуванням комплексного підходу.

Національно-культурна специфіка семантики розглядається в лінгвокультурології комплексно з використанням методів суміжних наук, зокрема когнітивістики, етнолінгвістики, культурології, соціолінгвістики.

Список використаної літератури

1. Ажнюк Б. М. Англійська фразеологія у культурно-етнічному висвітленні / Б. М. Ажнюк. – К.: Наук. думка, 1989. – 136 с.
2. Аллаярва Р. Р. Национально-специфические элементы семантики устойчивых словесных комплексов современного немецкого языка : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.04 – герм. языки / Р. Р. Аллаярва. – М., 1987. – 27 с.
3. Бельчиков Ю. А. Культуроведческий аспект филологических дисциплин / Ю. А. Бельчиков // Филологические науки – 1998. – № 4. – С. 48–55.
4. Верещагин Е. М. Лингвострановедческая теория слова / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – М.: Русский язык, 1980. – 320 с.
5. Воробьев В. В. Лингвокультурология в кругу других гуманитарных наук / В. В. Воробьев // Русский язык за рубежом. – 1999. – № 2. – С. 76–82.
6. Гак В. Г. Национально-культурная специфика меронимических фразеологизмов / В. Г. Гак // Фразеология в контексте культуры. – М.: Языки русской культуры, 1999. – С. 260–265.
7. Добровольский Д. О. Национально-культурная специфика во фразеологии / Д. О. Добровольский // Вопросы языкознания. – 1997. – № 7. – С. 37–48.
8. Залевская А. А. Национально-культурная специфика картины мира и различные подходы к ее исследованию / А. А. Залевская // Языковое сознание и образ мира : [сб. науч. ст.]. – М.: Ин-т языкознания РАН, 2000. – С. 39–54.
9. Кочерган М. П. Зіставна лексична семантика: проблеми і методи дослідження / М. П. Кочерган // Мовознавство. – 1996. – № 2–3. – С. 3–12.
10. Маслова В. А. Лингвокультурология : учеб. пособие для студентов. высш. учеб. заведений / В. А. Маслова. – М.: Издат. центр «Академия», 2001. – 202 с.
11. Постовалова В. И. Лингвокультурология в свете антропологической парадигмы (к проблеме оснований и границ современной фразеологии) / В. И. Постовалова // Фразеология в контексте культуры. – М.: Языки русской культуры, 1999. – С. 25–33.
12. Солодуб Ю. П. Национальная специфика и универсальные свойства фразеологии как объект лингвистического исследования / Ю. П. Солодуб // Филологические науки. – 1990 – № 6. – С. 55–65.
13. Телия В. Н. Фактор культуры и воспроизводимость фразеологизмов – знаков-микротекстов / В. Н. Телия // Сокровенные смыслы: Слово. Текст. Культура : сб. статей в честь Н. Д. Арутюновой. – М.: Языки славянской культуры, 2004. – С. 674–684.
14. Телия В. Н. Культурно-национальные коннотации фразеологизмов (от миропонимания к миропониманию) / В. Н. Телия // Славянское языкознание XI международный съезд славистов. Доклады российской делегации : сборник докладов. – М.: Наука, 1993. – С. 302–313.
15. Телия В. Н. О специфике отражения мира психики и знания в языке / В. Н. Телия // Сущность, развитие и функции языка. – М.: Наука, 1987. – С. 65–74.
16. Телия В. Н. Первоочередные задачи и методологические проблемы исследования фразеологического состава языка в контексте культуры / В. Н. Телия // Фразеология в контексте культуры. – М.: Языки русской культуры, 1999. – С. 13–24.
17. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингво-культурологический аспекты / В. Н. Телия. – М.: Школа «Языки русской культуры», 1996. – 284 с.
18. Томахин Г. Д. Лексика с культурным компонентом значения / Г. Д. Томахин // Иностранные языки в школе. – 1980. – № 6. – С. 47–50.
19. Томахин Г. Д. Лингвистические аспекты лингвострановедения / Г. Д. Томахин // Вопросы языкознания. – 1986. – № 6. – С. 113–118.
20. Fleischer W. Phraseologie der deutschen Gegenwartssprache / W. Fleischer – Leipzig: VEB Bibliographisches Institut, 1982. – 250 s.

Олейник О. О. Национально-культурный компонент: аспекты исследования в лингвострановедении и лингвокультурологии.

Аннотация

В статье рассматривается понятие национально-культурного компонента. Проанализированы научные достижения украинских и зарубежных лингвистов, систематизированы теоретические труды, рассмотрены разные подходы к освещению этого понятия. На основе проанализированных научных трудов сформулировано обобщенное определение понятия национально-культурного компонента.

Ключевые слова: национально-культурный компонент, лингвострановедение, лингвокультурология, культурная коннотация.

Olijnyk O. O. National and cultural component: research aspects in country study and cultural linguistics.

Summary

The article deals with the correlation of language and culture as a main object of country studies and cultural linguistics. Though these linguistic branches are closely related cultural linguistics suggests integrated approach to the study of national and cultural component with the application of methods from related sciences. The scientific achievements and theoretical works of Ukrainian and foreign scholars were analyzed as well as various approaches to studying national and cultural component in language. Despite active research cultural and national component in the field of cultural linguistics needs further specification.

The main aim of the article is to outline the definition of national and cultural component. Semes of denotative, significative or connotative nature in the meaning of a linguistic sign that appear in its meaning as the result of displaying cultural peculiarities make up national and cultural component in the meaning of a language sign.

Phraseological system is regarded to be the most informative source of cultural information which can be analyzed within cultural linguistics and culturally specific information can be observed at different levels: the overall phraseological meaning, in the meanings of lexical components making up a phraseological unit and in its prototype.

Key words: national and cultural component, country study, cultural linguistics, culturally marked connotation.

УДК 811.111:659.12.004.14

Оленюк О. В.,
асистент кафедри англійської філології факультету іноземних мов
Львівського національного університету імені Івана Франка
E-mail: lenaolenyuk1@gmail.com

**ВЕРБАЛІЗАЦІЯ ФРЕЙМУ АДРЕСАТА В АМЕРИКАНСЬКОМУ
ЖУРНАЛЬНОМУ РЕКЛАМНОМУ ДИСКУРСІ ПОЧАТКУ ХХІ СТ.**

У статті розглянуто приклади вербальної експлікації предметноцентричного фрейму адресата в американському журнальному рекламному дискурсі початку ХХІ століття. Виокремлено слоти, що утворюють його структуру. Проаналізовано приклади прямих і непрямих вербальних та невербальних засобів їх об'єктивації. Простежено їхню продуктивність у реалізації маніпуляційного впливу на адресата реклами.

Ключові слова: рекламний дискурс, фрейм, адресат, вербалізація, слот.

Упродовж багатьох десятиріч реклама фокусувала на собі увагу фахівців у різних царинах лінгвістики та суміжних із нею дисциплін, зокрема лексикології, фразеології, стилістики, психолінгвістики, соціолінгвістики, комунікативної лінгвістики, дискурсології, прагматики. Численна кількість наукових розвідок [4–10] створила підґрунтя для всебічного аналізу такого унікального феномену, як рекламний дискурс (далі – РД).

Однак стрімкий розвиток гуманітарних наук сьогодення диктує свої умови мовознавцям і породжує необхідність вивчати лінгвістичні явища, залучаючи інструментарій та понятійний апарат інших наук. Так, екстраполяція даних когнітології у сферу мовознавства створює можливості для розгляду РД крізь призму молоді, проте перспективної галузі когнітивної лінгвістики, тим самим уможлиблюючи новітній погляд на рекламу як на джерело репрезентації, переробки та зберігання знань. Саме незначна кількість рзвідок, присвячених вивченню РД крізь призму когнітивної лінгвістики, й зумовлює *актуальність* цієї публікації.

Одним із методів аналізу когнітивної лінгвістики вважають фреймовий аналіз, який дозволяє відтворити механізми концептуалізації явищ об'єктивної реальності, актуалізованих у мові. Фреймова структурація рекламного дискурсу дає змогу не лише виявити його інваріантні ознаки, зафіксувати його варіативні риси, а й встановити когнітивні, прагматичні та комунікативні особливості. Як зазначає А. І. Раду, фреймова організація РД – «це логіко-понятійний каркас, навколо якого будується лінгвістична та екстралінгвістична структура як рекламного тексту, так і РД» [8, с. 33], а